

על אורן והאורן שלו / לאה נאור

מתוך: "פתחו את השער" מד"ל לכתה ג' תשנ"ה עמ' 165-161

הקשר הרגשי שבין אדם לנוף ילדותו הוא נושא סיפור זה. כוחו של קשר זה מתבטא באי השלמתם של ילדי השכונה עם ההכרח להתקין עמוד חשמל, שיספק אור וחום לתושבי השכונה החדשים, כי הדבר מחייב כריתת עץ.

מניעיו של אורן לעכב את כריתת העץ נובעים מקשר ייחודי עם האורן שנשתל עם לידתו, קשר שהיה לחלק מחייו. אורן עוקב אחר צמיחתו של העץ, בודק את קני הציפורים "... אולי גרים שם גם בולבולים". חברת החשמל, במקרה הזה, היא הגורם העלול לחבל בשימור הנוף ולפגוע ברגשות הילדים בשכונה. הוויתור של ילדי רחוב האורנים על חגיגת יום ההולדת בשנה ההיא, הוא פתרון יוצא דופן ונוגע ללב, המרומם ילדים אלה לדרגת גיבורים.

סיפור זה נוגע באחת מבעיות העידן המודרני שבו אנו חיים; **איכות הסביבה** חדלה להיות בעיה של הרשויות בלבד. זוהי בעיה הנוגעת לכל אדם ולחברה כולה.

הסיפור מעלה שתי שאלות ערכיות מרכזיות:

1. שאלה ערכית-מוסרית: מתי ובאילו תנאים מותר לאדם לפגוע באיכות הסביבה?
2. שאלה ערכית: כיצד יכול היחיד להיות שותף בקביעת איכות הסביבה שבה הוא חי?

הצעות להפעלה

1. לפני קריאת הסיפור מוצע לעשות את הדברים הבאים :

- ללמוד על עץ האורן.¹

- להתייחס לשם הסיפור כשהמטרה היא העלאת ציפיות לפני קריאת הסיפור כולו.

2. לאחר קריאת הסיפור מוצע לדון בו ברמה החווייתית ורק אחר כך להתייחס בהרחבה לבעיה המובאת

בו. מומלץ לגעת בשאלות אלה :

א. איך התפתח הקשר האמיץ שבין אורן לבין העץ?

ב. התנהגותו של אורן וחבריו יוצאת דופן. מה הניע אותם לפעול בדרך שפעלו?

ג. מה דעתכם על המסופר בסוף הסיפור?

ד. איזו הרגשה מעורר סוף הסיפור?

3. המאבק ותוצאותיו

קריאת הפרק הראשון של הסיפור, המתאר את יחסו המיוחד של הילד אורן לעץ האורן ולציפורים שמקננות וחיות בסביבתו, עשויה להגביר ולהעמיק את הבנת הבעיה המועלית בסיפור.

- מומלץ לבקש מהתלמידים לרשום את פרטי המאבק בטבלה שבדף העבודה. ניתן לבצע זאת ביחידות או בזוגות. לאחר-מכן ייעשה סיכום במליאה.

¹ קטע מידע המלווה באיור ניתן למצוא בתכנית "השכונה שלנו" – לביה"ס הממלכתי והממלכתי-דתי, האגף לתכניות לימודים, הוצאת מעלות.
ניתן להשוות בין קטע המידע לבין הסיפור. הדגמה להשוואה כזו מצויה בסוף ההצעות להפעלה לסיפור זה.

דוגמה להשלמת הטבלה :

איך קרה שעץ האורן נשאר במקומו?

אמא	השכנים	שאר הילדים (אודי, זיוה, שוקי וכו')	הילד אורן	
שאלה וביררה אם אפשר להעביר את קו החשמל למקום אחר.	יצאו מהבתים. התווכחו. לא מצאו פתרון לבעיה (= לא נתנו כסף).	טיפסו על העץ. ויתרו על חגיגות יום ההולדת שלהם (תרמו מכספם).	א. רץ לביתו וסיפר לאמו. ב. טיפס על העץ במהירות ג. ויתר על חגיגת יום הולדת (= תרם כסף).	כיצד נאבקו?

מסקנות:

- כדי לטפח **רמות חשיבה גבוהות** אצל התלמידים, חשוב שהמסקנות תהיינה ברמות שונות של הכללה. תחילה התייחסות הנובעת ישירות מן הסיפור כמו :

א. כל הילדים נרתמו למאבק. מכאן מסתבר שהם אהבו, הזדהו והסכימו עם המאבק של אורן.

ב. גם ילדים יכולים לפעול ולהשפיע על איכות הסביבה שלהם.

אחר כך יגיעו להכללה רחבה יותר כמו : מאבק משותף עשוי להביא להשגת המטרה.

4. נקודת מבט אחרת על המאבק ותוצאותיו

ילדים הקוראים את הסיפור מזדהים עם אורן ומאבקו. כדי להגיע להתייחסות אובייקטיבית יותר לבעיה ולנקיטת עמדה ביקורתית, אפשר לבקש מן התלמידים **לרשום ולהמחיש** את דברי עובדי חברת החשמל שאינם כתובים בסיפור. בהקשר זה חשוב לציין, שאין בכוונתם של העובדים לפגוע בסביבה מתוך זדון; המעשה לעתים הכרחי לשיפור רמת החיים של התושבים.

5. הצעות נוספות

- א. התייחסות **למדורש** הכתוב כהערה בעמ' 81 במקראה.
- ב. הכנת **איורים** מתאימים לסיפור.
- ג. מציאת **פסוקים ופתגמים** מתאימים.
- ד. כתיבת מכתב לעובדי חברת החשמל.
- ה. מציאת פתרונות נוספים לבעיה שמוצגת בסיפור.
- ו. "שיח אמהות". אפשר לומר לתלמידים: האמהות של אורן וחבריו נפגשו. על מה, לדעתכם, הן שוחחו?

6. השוואת טקסטים - מה בין סיפור לבין קטע מידע?

- ניתן להשוות² את הסיפור "על אורן והאורן של" לקטע המידע "אורן ירושלים". מומלץ להתחיל בעיון בקטע המידע ואחר כך להשלים את הטבלה הראשונה.

² חשוב שהתלמידים יבינו, שעל אותו נושא עצמו אפשר לכתוב טקסטים מסוגים שונים. המטרה, הנמענים וכיו"ב הם הקובעים את התוכן והצורה.

דפי עבודה לתלמידים - הצעה

- לפניכם קטע המוסר ידיעות על עץ האורן.

עיינו בקטע והשלימו את הטבלה.

אורן ירושלים

הסימן הבולט ביותר בעץ האורן הם העלים הדומים למחטים. אם תמולל (תמעך) עלה באצבעותיך, תרגיש בריחו החריף. האורן הוא עץ ירוק-עד ואינו עומד בשלכת. רק העלים היבשים נושרים ומכסים את האדמה כשטיח. הגזע צר, וילד אחד יצליח לחבק אותו. הגזע מכוסה בקליפה עבה ובה סדקים רבים. כאשר יש פצע בעץ, יוצא ממנו נוזל דביק וריחני הנקרא שרף. שימו לב! השרף מלכלך את הידיים ואת הבגדים.

ענפי העץ מתפשטים ויוצרים נוף נותן צל. באביב יש בקצות הענפים אצטרובלים קטנים, חומים. מהאצטרובלים נושרת אבקה צהובה. כאשר האצטרובל גדל, הוא נפתח, ובין הקשקשים אפשר לראות את הזרעים השחורים של העץ. קל לגדל שתילים חדשים של אורן ירושלים, ולכן נוטעת הקרן הקיימת יערות של עצי אורן.

מתוך: השכונה שלנו, הוצאת ת"ל התשמ"ו

מה מסופר עליו בקטע?	על מי מסופר בקטע?
	העלים
	הגזע
	ענפי העץ
	הפרות

סיכום ביניים: בקטע רשומות עובדות המתאימות לכל עצי האורן

- כעת ערכו השוואה בין שני הטקסטים באמצעות הטבלה שלהלן. (אפשר להיעזר במילים ובמשפטים הכתובים במסגרת.)

הקטע: "אורן ירושלים"	הסיפור: "על אורן והאורן שלו"

קטע מידע / סיפור / מספר על רגשות של אנשים / מספר עובדות /
מספר על מעשים של אנשים / מתאים לכל עץ אורן / מספר על אירוע חד
פעמי / מתאים לספר טבע / מתאים למקראה או לירחון לילדים